

Column

Ken Kraaijeveld
Complottheorieën

'Nu eens niet een klimaatopschuiver', verzuchtte een malacoloog zich onlangs op een forum voor natuurnieuwtjes. Samen met anderen maakte hij melding van de eerste *Daudebardia rufa* in Nederland; een slak uit Midden-Europa. En dus niet uit het zuiden. Gelukkig maar, want klimaatopschuivers kennen we nu zo langzamerhand wel! Je kunt Entomologische Berichten niet open-slaan, of je wordt geconfronteerd met allerlei uit zuidelijker streken opgeschoven bijen, wespen en kevers.

Zelfs de auteurs van Gezond Verstand, waarvan de eerste editie ondanks mijn nee-nee-sticker op de deurmat belandde, konden er niet omheen. Tussen alle complotverhalen en Russische propaganda mocht een klimaatontkenning natuurlijk niet ontbreken. Dat deed het ook niet, maar als ik me goed herinner kwam het pamflet niet verder dan het ontkennen dat klimaatopwarming door menselijk toedoen kwam. Want opwarmen, dat doet het. Met alle opschuivers als gevolg.

Foto: Hans Smid

Hebben complotdenkers nog andere ideeën over insecten, vroeg ik me af. Het antwoord was: jazeke! Je hoeft helemaal niet ver af te dalen in de catacomben van het internet om ze te vinden. De bloggende wandelaarster die denkt dat stinkwantsen door China naar Amerika gestuurd zijn om daar de oogsten te vernietigen. Terwijl ze wacht tot de overheid wakker wordt en de waarheid achter dit complot onder ogen ziet, geeft de wandelende dame praktische tips over wat je in de tussentijd tegen deze beestjes kunt doen.

Op de Nederlandse website van Qanon kwam ik tussen alle stukken over kannibalistische pedofielen een mooie foto van een Monarchvlinder tegen. Het bijbehorende artikel ging over project Monarch. Ik snapte het verhaal niet. 'Project MONARCH zou het best kunnen worden beschreven als een vorm van gestructureerde dissociatie en occulte integratie, om de geest in meerdere delen in een systematisch kader te compartimenteren. Tijdens dit proces wordt een satanisch ritueel, meestal met inbegrip van kabbalistische mystiek, uitgevoerd met het doel om een bepaalde demon of groep demonen aan de corresponderende alter(s) te verbinden.' Taaie kost hoor, die complottheorieën.

Serieuzer was het idee dat genetisch gemodificeerde muggen de uitbraak van het zikavirus in Brazilië in 2016 hadden veroorzaakt. Het zikavirus wordt vooral verspreid door *Aedes*-muggen. Om iets aan die muggen te doen had het Engelse bedrijf Oxitec mannelijke muggen genetisch gemodificeerd, zodat hun nakomelingen vroeg zouden sterven. Bij die mannen is een gen ingebracht dat codeert voor een eiwit dat middenin een gen dat essentieel is bij de ontwikkeling van de jonge mug knipt. Als je deze muggen loslaat zullen de gemodificeerde mannen paren met wilde vrouwen, waarbij het kroost dan een kapot geknipt essentieel gen hebben en snel doodgaat. Dat hadden ze dus gedaan in Brazilië en prompt brak een paar honderd kilometer verderop zika uit. Dat kon geen toeval zijn. Op het internetforum Reddit stelde iemand dat de genen van de gemodificeerde muggen en het virus zich vermengd moesten hebben, wat resulteerde in een 'supervirus'.

Het gerucht werd opgepikt door Fox News en de Daily Mail en uiteindelijk geloofde een meerderheid van Amerikanen dat het waar was. Dat Bill Gates financieel bijgedragen had aan het ontwikkelen van de genetisch gemodificeerde muggen was natuurlijk olie op het complotvuur. Nu, een paar jaar later, is het zikavirus uitgeraasd en hebben de complotdenkers inmiddels een ander virus om hun tanden in te zetten.

... is dit een gemodificeerde mug met een supervirus ...

Toch nog even terug naar die gemodificeerde muggen en het supervirus. Hoe meer je erover nadenkt, hoe onwaarschijnlijker het idee wordt. De gemodificeerde muggen waren mannen, maar alleen (stekende) vrouwen kunnen zika overbrengen op mensen. Een gemodificeerde man moet dus paren met een geïnfecteerde vrouw. Als dat gebeurt, knipt het ingebrachte gen een essentieel gen door, waardoor de nakomelingen vroeg sterven. Maar okay, laten we zeggen dat er een paar toch overleven en dat in die jonge muggen het virus dat ingebrachte gen opneemt. Hoe dat zou moeten, is moeilijk voor te stellen, want het gen is dubbelstrengs DNA en zika is een enkelstrengs RNA-virus. Maar laten we zeggen dat dit toch gebeurt en dat het gen intact blijft. Dan draagt het virus dus dat ingebrachte gen, dat dan steeds dat essentiële muggen-gen kapot zou gaan knippen. Daar zouden de mensen van Oxitec heel blij mee zijn, want zo zou het virus bijdragen aan het uitroeien van de muggen. Maar hoe dit alles tot een voor mensen gevaarlijk 'supervirus' zou moeten leiden, dat zie ik niet. Ik zeg niet dat het allemaal per definitie onmogelijk is, maar het is op z'n minst duizelingwekkend onwaarschijnlijk. 'Extraordinary claims require extraordinary evidence'. En daar schort het dan bij de die complotdenkers altijd weer aan. Die vinden hun eigen gedachtespinsels zo logisch dat ze geen bewijs meer nodig hebben.

Wat heb ik nu geleerd van mijn avondje rondneuzen in de wereld van de complotten? Eerlijk gezegd werd ik er vooral een beetje meewarig van. Die arme Bill Gates die met al zijn goede bedoelingen van de meest vreselijke plannen wordt beschuldigd. Wetenschappers die met nieuwe technieken proberen de wereld een beetje beter te maken en dan allerlei sinistere motieven in de schoenen krijgen geschoven. Geef mij maar Entomologische Berichten, met artikelen over klimaatopschuivers en kevers in rottend hout. Daar kan ik wat mee.

ken@kenkraaijeveld.nl